

УДК 373.2:316.61]:07
DOI 10.31654/2663-4902-2022-PP-4-24-32

Пихтіна Н. П.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
pnykhtina@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6684-436

Лісовець О. В.

доктор філософії, доцент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
ksuvik2@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4685-3589

Бобро Л. В.

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
liliya250492@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0231-0905

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДОШКІЛЬНИКІВ**

У статті, внаслідок аналізу наукових досліджень і доробку фахівців-практиків щодо соціалізації дітей дошкільного віку, представлені узагальнення і висновки з проблеми соціалізації дитини дошкільного віку.

Охарактеризована структура соціалізації, її взаємозв'язок з вихованням та розвитком особистості, шляхи, засоби, організаційні форми залучення вихованців у соціальні стосунки. Окреслені педагогічні умови оптимізації пізнання дитиною соціальної дійсності та досягнення необхідного рівня соціальної компетентності.

Проаналізовані фактори соціалізації: мега-, макро-, мезо-, мікро- фактори. Обґрунтовані можливості соціалізації засобами масової інформації (ЗМІ) як вагомому соціалізаційному мікрофактору.

Визначені специфічні особливості соціалізації дітей дошкільного віку засобами масової інформації: глобалізації інформації, мобільності її трансляції, актуальності, цільового моделювання, художньої виразності, емоційності, оперативності зворотного зв'язку.

Окреслені засоби масової інформації: пресу, радіо, телебачення, комп'ютер, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, рекламу та їх позитивний і негативний вплив на дітей дошкільного віку.

Визначені якості особистості дитини, що комплексно формуються як психовіковий медіафеномен. Проаналізовані найбільш вагомі особистісні якості: швидке та асоціативне мислення; поверхневність і стереотипність мисленнєвих конструкцій; поверхневність інтересів; відсутність субординації та проблеми з комунікацією; примітивність почуттів і безцеремонність поведінки.

Окреслена та обґрунтована сутність соціальної компетентності як готовності дитини ефективно взаємодіяти з людьми, які її оточують у системі міжособистісних стосунків.

Розглядається соціальний досвід дитини дошкільного віку у контексті медіа-розвивального соціального середовища.

Ключові слова: соціалізація, засоби масової інформації, ЗМІ, мас-медіа, стихійна соціалізація, спрямована соціалізація, медіа-розвивальне соціальне середовище, соціальна компетентність, соціальний досвід.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, засвоєння соціокультурного досвіду та збагачення уявлень дітей про соціальне

довкілля зумовлюють низку освітніх проблем. Особлива увага науковців і практиків прикута до процесу соціалізації дитини у контексті деструктивного впливу ЗМІ на дошкільників.

Проблема домінантності ролі засобів масової інформації в системі соціального формування особистості дітей дошкільного віку, зумовлена зростанням позитивного та негативного впливу ЗМІ на соціалізацію дітей. Це зумовлює необхідність з'ясування його особливостей впливу щодо дітей саме дошкільного віку.

Науковцями (В. Абраменкова, Л. Масол) доведено, що сучасна дитина-дошкільник більшість часу перебуває під впливом ЗМІ, що неухильно позначається на її індивідуальному розвитку і соціальному становленні. Це надає підстави визнати ЗМІ потужним фактором соціалізації сучасних дітей дошкільного віку.

Натомість, у практиці дошкільної освіти, зміст і педагогічний супровід соціалізації дошкільників не завжди і не повною мірою відбувається з урахуванням цього фактору. Спостерігаються суперечності між системою ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, які змінилися значною мірою під впливом ЗМІ та невідповідністю педагогічних працівників до виховної роботи з дітьми в сучасних умовах. Між необхідністю формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку засобами ЗМІ та недосконалістю методики реалізації цього завдання в умовах освітнього процесу ЗДО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розуміння процесу соціалізації та механізмів ефективного формувального впливу на особистість дитини дошкільного віку її основних факторів, важливо з'ясувати, як проблема соціалізації досліджується в різних наукових загальногуманітарних і соціальних галузях.

Методологічною основою для розуміння процесу соціального становлення дитини є концепції соціалізації, розроблені А. Богуш, Л. Варяницею, Н. Гавриш, І. Рогальською. Науковці визначають *соціалізацію* як двобічний процес засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків та активного становлення системи соціальних зв'язків за рахунок активної діяльності індивіду, його активного включення в соціальне середовище [2; 9].

Особливе місце серед досліджень проблеми соціалізації посідають праці що присвячені соціалізації особистості на ранніх етапах онтогенезу (С. Курінної, Т. Поніманської, І. Рогальської та ін.) [3; 7; 9].

Формулювання цілей статті. У зв'язку з цим постає необхідність актуалізації та узагальнення сучасних досліджень проблеми соціалізації дітей дошкільного віку засобами масової інформації, її особливостей та наслідків.

Виклад основного матеріалу. Визначення соціалізації як педагогічної проблеми передбачає розуміння того, що педагогіка як наука про педагогічні процеси, покликана з'ясувати структуру соціалізації, її взаємозв'язок з вихованням та розвитком особистості, шляхи, засоби, організаційні форми залучення вихованців у соціальні стосунки, педагогічні умови оптимізації пізнання дитиною соціальної дійсності та досягнення необхідного рівня соціальної компетентності [6, с. 42].

Соціалізація дитини відбувається у її взаємодії з величезною кількістю умов, що називаються науковцями *факторами соціалізації*. Науковці розподіляють і систематизують основні фактори соціалізації за групами: *мегафактори* – що впливають на соціалізацію всіх жителів планети Земля; *макрофактори* – які впливають на соціалізацію всіх жителів окремих країн; *мезофактори*, тобто середні, проміжні фактори, – тип населення (місто, село, район), засоби масової комунікації (радіо, телебачення). *Мікрофактори*, зокрема, формальні (дошкільний навчальний заклад, школа, вищий навчальний заклад, заклад культури, виховні організації) та неформальні (сім'я, сусіди, група однолітків) [2; 9].

Ми вважаємо, що найголовнішими для соціалізації дітей дошкільного віку залишаються фактори мікрорівня – конкретні умови життя кожної особистості, її розвиток у соціально орієнтованих установах. До факторів цієї групи належать інститути соціалізації, з якими особистість безпосередньо взаємодіє: родина, заклад дошкільної освіти, група однолітків.

Сім'я розглядається науковцями як найважливіший інститут у соціальному становленні особистості, оскільки забезпечує фізичний та емоційний розвиток дітей,

впливає на формування психологічної їх статті, забезпечує розумовий розвиток дитини. У родині формуються фундаментальні ціннісні орієнтації дітей [2; 9].

Визначальним фактором соціалізації дітей дошкільного віку є дитяче співтовариство, або співтовариство однолітків [2, с. 99]. За оцінкою науковців, в останні роки, група однолітків – вирішальний мікрофактор соціалізації дітей та молоді. Активне ігрове спілкування з однолітками, яке починається в ранньому віці, діти здобувають досвід міжособистісних стосунків з рівними за статусом. Спілкування з однолітками є важливим і необхідним для соціального розвитку дитини.

Сьогодні, до системи виховних інститутів, активно входить такий макрофактор, як інформування (засоби масової інформації). Їх особливий статус у системі факторів соціалізації дітей дошкільного віку зумовлюється низкою специфічних особливостей *засобів масової інформації*, а саме: глобалізації інформації, мобільності її трансляції, актуальності, цільового моделювання, художньої виразності, емоційності, оперативності зворотного зв'язку тощо [1].

Як і будь-який інший соціальний інститут, ЗМІ виконує важливі нормативні функції у суспільстві: комунікативну, ідеологічну, рекламно-довідкова, культурно-освітню, рекреативну, пізнавальну, освітню та виховну.

Виконуючи зазначені функції, ЗМІ з одного боку – сприяють засвоєнню та утвердженню нових соціальних норм життя, з іншого – подають фальсифіковану, необ'єктивну інформацію (зокрема, відверто асоціальні телепрограми, інтернетресурси) та, відповідно, негативно впливають на дітей. Головним негативним наслідком впливу засобів масової інформації – є доступність величезних її масивів [10, с. 95].

Засоби масової інформації традиційно поділяють на пресу, радіо, телебачення, комп'ютер, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, рекламу. Ми вважаємо за доцільне зупинитися на характеристиці таких складових ЗМІ, як телебачення, комп'ютер, Інтернет, реклама, котрі мають визначальне значення у соціалізації вказаними засобами саме дітей дошкільного віку. Сьогодні, поступове поширення засобів масової інформації, зокрема телебачення і комп'ютерних технологій, відчутно змінило ситуацію в освітньому та культурному житті суспільства, істотно вплинуло на соціалізацію особистості, загалом, дітей дошкільного віку, зокрема.

С. Семчук, аналізуючи результати досліджень зарубіжних учених наголошує, що дітей, які регулярно споживають продукцію засобів масової інформації, відрізняють такі їх характеристики: швидке та асоціативне мислення; поверхневність і стереотипність запитань та відповідей на запитання інших; поверхневність інтересів; відсутність субординації та проблеми з комунікацією; примітивність почуттів і безцеремонність поведінки [10].

Посилаючись на аналіз наукових джерел з питань впливу ЗМІ (зокрема телебачення та комп'ютерних технологій на дітей дошкільного віку), О. Петрунко виділила особистісні якості таких дітей:

1. примітивність мови як засобу самовираження;
2. низька здатність виділяти головний зміст з прочитаного тексту;
3. стандартні зорові образи та асоціації, що приводить до ускладнення вербального спілкування; низький інтерес до читання;
4. низька здатність до зосередження і уважного спостереження, творчого пошуку, цілеспрямованої діяльності;
5. підвищена схильність дитини до адиктивної поведінки, через її стійку звичку отримувати задоволення;
6. низький розвиток волі дитина, оскільки знаходячись тривалий час перед екраном, вона неспроможна діяти активно-наслідково;
7. значне накопичення невитраченої активності [5].

За оцінкою В.Бондаровської, комп'ютерні технології породили специфічну субкультуру – так званого *кіберпанка*, що формує специфічний світогляд людини та через своє штучне походження дає змогу досить легко керувати нею. Нове покоління комп'ютерів віртуозно створює комп'ютерну віртуальну реальність, маніпулює свідомістю й поведінкою дитини [1, с. 8].

Сучасні науковці зазначають, що комп'ютер є своєрідним «інтелектуальним знаряддям», яке дозволяє людині вийти на новий інформаційний рівень. Його можна розглядати як сучасний засіб діяльності дітей дошкільного віку [5; 10].

У процесі освоєння й використання дитиною дошкільного віку комп'ютера, в її психіці виникає низка змін позитивного та негативного характеру. Л. Лещенко наголошує на очевидності й науковому підтвердженні наслідків інформатизації нашого життя. Серед них найбільш істотними для дошкільників є адинамія, порушення спілкування, формалізація знань [4, с. 27]. Окрім цих загальних наслідків є ще один специфічний. У користувачів подекуди виникає, так званий синдром Інтернет-залежності, що виражається насамперед в абсолютній «поглиненості» інформаційним, комунікативним, ігровим видами діяльності в Мережі Інтернет [4, с. 27].

Діти дошкільного віку є особливо чутливими і тому потрапляють під вплив Інтернет-залежності. І особливо насторожує те, що кількість користувачів цього віку невпинно зростає.

Науковці виділили *такі ознаки Інтернет-залежності*:

- ейфорія (піднесений стан) від перебування в Інтернеті;
- відмова від харчування та сну заради розваг в Інтернеті;
- багатогодинне просиджування в Інтернеті;
- погіршення пам'яті й уваги;
- нехтування інтересів рідних, близьких та друзів заради перебування в Інтернеті;
- роздратованість від того, що хтось або щось не дає змоги користуватись Інтернетом [1, с. 21].

Аналізуючи негативні наслідки впливу комп'ютера на дітей та основні ознаки їх Інтернет-залежності, науковці стверджують, що комп'ютерні технології спотворили життєвий простір дитини. У сучасних наукових джерелах широко висвітлюються переваги поширення телевізійних і комп'ютерних технологій – віртуальна освіта, мобільні телефони-радіоприймачі, Інтернет-аукціони, нові субкультури, що виникли в мережі Інтернет.

Тому *соціалізаційні ж можливості засобів масової інформації* полягають передусім в їх здатності до поширення знань, формування способів їх сприйняття й оцінювання, утвердження відповідного ставлення до подій. Вони конструюють суб'єктивну реальність і «занурюють» у неї молодь.

Зважаючи на можливі небажані наслідки взаємодії дітей з сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, дорослі мають враховувати це з початку залучення їх знайомства з ІКТ. Як зауважує Л. Лещенко, відгороджування дітей від цих технологій – є неприпустимою помилкою, оскільки вони є частиною майбутнього і це загальмує освіту дітей та знизить їх соціальний статус, який призведе до втрати особистісного «Я» серед однолітків [4, с. 45].

Реклама як вид інформаційних ресурсів виступає складовою засобів масової інформації. У сучасному суспільстві реклама надає дитині перший споживацький досвід [8]. У соціологічному словнику термін «реклама» тлумачать як інформацію про споживчі якості товарів і види послуг для створення попиту на них; популяризацію творів літератури, мистецтва тощо.

Реклама належить до основних складових ЗМІ, які моделюють уподобання і смаки, формують стиль життя і світосприйняття і, насамперед, мають потужний вплив на становлення особистості молодого покоління.

За оцінкою С. Семчук, реклама відіграє важливу роль у соціальних процесах, є провідником, медіатором позитивного й негативного, робить публічними думки, погляди, образи й поведінкові моделі, має потужний інформаційний вплив на соціалізацію дітей дошкільного віку [11, с. 38].

Влучно щодо цього зауважує М. Ростоцький: «У рекламному середовищі важко уявити створення реклами без втілення у сюжеті таких технологій психологічного впливу, як NLP, еріксонівський гіпноз, нейромаркетинг та інші ноу-хау, покликаних маніпулювати свідомістю дітей дошкільного віку» [8, с. 11].

За оцінкою С. Семчук, реклама впливає на ціннісні орієнтації дітей і закладає певні стереотипи їхньої поведінки [11, с. 225]. Дитина дошкільного віку сприймає

рекламу як один із видів мультфільмів. Її цікавить сюжет, короткий та простий, на неї впливають яскраві кольорові та гучні звуки. В. Бондаровська, посилаючись на новітні наукові джерела з питань впливу ЗМІ, зокрема реклами, виокремила *психологічні закономірності та особливості формування дитячої свідомості*:

1. підтримка уваги та інтересу дітей за рахунок сюжету та короткої тривалості рекламних роликів;
2. врахування розробниками реклами психологічних механізмів сприйняття та запам'ятання яскравих образів та аудіосупроводу;
3. виховні можливості роликів через цікавий і доступний дитині сюжет [1, с. 6].

Тому сучасним дошкільникам необхідна не лише ґрунтовна інформаційна підготовка, що пов'язана з естетичною готовністю дитини сприймати, відчувати соціально-психологічну атмосферу епохи, оцінювати її здобутки.

Аналізуючи соціальне становище сучасних дітей у контексті впливу ЗМІ, зауважимо, що традиційні інститути соціалізації (сім'я, ЗДО) істотно послабили свої позиції, а їх функції перейняли засоби масової інформації. Якщо взяти до уваги психосоціальну систему «соціум – особистість», то під впливом ЗМІ вона видозмінилась у своїй структурі й набула вигляду: «соціум – мас-медіа – особистість». Ми погоджуємося з думкою О. Петрунько про те, що «процес соціалізації відбувається як *медіасоціалізація*» [5].

ЗМІ як один із основних факторів соціалізації в житті дітей, доповнює чи навіть конкурує з іншими більш традиційними факторами, такими як родина, дошкільний заклад, товариство однолітків, дитяча субкультура.

Ми поділяємо думку Л. Варяниці щодо абсолютизації освітнього процесу як джерело соціального досвіду дитини та надання вагомого значення активному привласненню дитиною соціального досвіду. Тож соціальний розвиток дитини є результатом її соціалізації та виховання водночас. Він здійснюється трьома взаємопов'язаними шляхами [2].

По-перше, *соціалізація відбувається стихійно* і в контексті розгляду окресленої нами проблеми, вплив ЗМІ на стихійну соціалізацію визначається певними обставинами. ЗМІ виконують насамперед рекреативну роль, оскільки багато в чому визначають час відпочинку дітей. З рекреативною, тісно пов'язана релаксаційна роль ЗМІ. Вона набуває специфічного відтінку, коли йдеться про дітей дошкільного віку [9]. Для багатьох дітей перегляд телебачення, робота з комп'ютером, читання – є своєрідною компенсацією дефіциту міжособистісних стосунків чи засобом відволікання від дитячих проблем. Але з появою телебачення, відео, ІКТ, інтерес дітей до читання зменшився.

Особливу роль у стихійній соціалізації дітей відіграють комп'ютерні технології. Робота з комп'ютером, з одного боку – призводить до розширення контактів, можливостей обміну соціокультурними цінностями, набуття соціального досвіду. З іншого боку – може призвести до «синдрому залежності» від комп'ютерних мереж, який спричиняє звуження інтересів, відхід від реальності, соціальну ізоляцію, ослаблення емоційних реакцій та багато інших негативних явищ. Це пов'язане з тим, що Я-концепція зароджується і формується під впливом багатьох факторів, і визначальним серед яких у контексті нашого дослідження є ЗМІ.

По-друге, опанування соціального досвіду відбувається також як *відносно спрямована соціалізація дитини-дошкільника*, де можна виокремити її важливі аспекти:

- 1) ЗМІ суттєво впливають на засвоєння дітьми широкого спектру соціальних норм та формують їхні ціннісні орієнтації;
- 2) ЗМІ є системою неформального навчання, просвіти та використовується як джерело інформації. Внаслідок цього, усі користувачі ЗМІ набувають різноманітних, суперечливих, несистематизованих відомостей з багатьох питань суспільного життя. Отже, цей аспект має вагоме значення для соціального розвитку особистості [3].

По-третє, *виховання як відносно соціально контрольована соціалізація* на тривалий час використовувалася лише в друкованих засобах масової інформації, але в реаліях сьогодення панівне місце посіли інформаційно-комунікаційні технології.

Система виховання до недавнього часу не ставила перед собою за мету підготовку дітей до взаємодії з усіма ЗМІ. Сьогодні, оволодіння дитиною вмінням використовувати пізнавальний, розвивальний, розважальний потенціал ЗМІ, набуває вагомого значення. Виходячи з цього, особливим аспектом соціального виховання стає так зване медіа-навчання чи медіаосвіта (з лат. *media* – засоби) – вивчення вихованцями закономірностей масової інформації. Його завдання: підготувати дітей до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації (навчити дитину розуміти її – «декодувати» повідомлення, критично оцінювати їх якість), усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіти засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Створення системи медіа-навчання – це процес довготривалий, який має високу собівартість [5, с. 6].

Інформаційний потік здійснює вплив на формування системи знань й емоційну сферу сприйняття дитини, тому необхідно активно використовувати інформацію із ЗМІ у навчанні. Уміння аналізувати інформацію, виокремлювати головне в інформаційному повідомленні, розуміти спрямування комунікації, прихований зміст повідомлень – є необхідними на всіх етапах навчання.

У дошкільному віці дитина діє за типовими соціальними моделями на основі власних почуттів та переживань. Але життєвий досвід дитини обмежений, вона володіє елементарними знаннями про життя, про свої можливості, права та обов'язки, про сферу людських стосунків. Для соціального становлення дошкільника необхідно створити соціальне середовище, яке б сприяло засвоєнню ним системи цінностей, входженню в систему соціальних зв'язків, а отже, створенню основ соціальної компетентності [9].

Ми поділяємо твердження С. Курінної, І. Печенко, про те, що проблема *формування соціальної компетентності* полягає в готовності дитини ефективно взаємодіяти з людьми, які її оточують у системі міжособистісних стосунків. Структура соціальної компетентності регламентується ставленням малюка до соціальної дійсності. Все його життя організоване так, що поряд завжди присутня доросла людина, яка центрована на дитину.

Перші сім років життя – сенситивний період для соціалізації особистості, засвоєння нею суспільно цінних еталонів поведінки. Всі види діяльності дошкільника відрізняються високою емоційною насиченістю, тому важливим надбанням дошкільного дитинства є прихильність дитини до людей, уміння їм співпереживати [3; 6].

Компетентність гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно. Науковці наголошують, що *соціальна компетентність дитини дошкільного віку* передбачає її вміння орієнтуватися в незнайомому середовищі, знаходити в ньому правильні орієнтири для побудови адекватної поведінки, установлювати зв'язок причин і наслідків, виявляти гнучкість у пристосуванні до нових умов середовища з одночасним збереженням свого особистісного стрижня, бачити себе очима інших, співвідносити їх очікування із своїми можливостями [3; 6].

Як зазначає Л. Варяниця, Н. Гавриш, *основою соціалізації є соціальний досвід дитини*, засвоюючи який, вона здійснює саморозвиток та самореалізацію, стає соціально компетентною. У дошкільному віці в дитини конструюється образ світу, закладається базис її особистісної культури, відбувається усвідомлення себе як індивідуальності, формується її ставлення до інших людей, до світу в цілому [2, с. 99–110]. Формуються основи соціальної компетентності дитини, а саме: вміння орієнтуватись у світі людей (рідні, близькі, знайомі, незнайомі люди; представники різної статі, різного віку, роду занять тощо); здатність розуміти іншу людину, її настрій, потреби, особливості поведінки; вміння поважати інших людей, допомагати, дбати про них; обирати відповідні ситуації спілкування та спільної діяльності. Соціально компетентна дитина здатна відчувати своє місце в системі стосунків людей та адекватно поводитися [8, с. 7].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведений аналіз наукових досліджень з питань соціалізації показав, що цей особистісний феномен є актуальною проблемою вітчизняної та зарубіжної науки. Є складовою педагогічного

процесу, полягає у засвоєнні дитиною протягом життя соціальних норм та культурних цінностей того суспільства, в якому вона зростає і формується.

Соціалізація дітей відбувається через дію факторів, які активно впливають на їхній розвиток. Оскільки ці фактори динамічні, то змінюється їх частка у процесі соціалізації дітей дошкільного віку. Сьогодні її потужним фактором є засоби масової інформації, педагогічний вплив яких є визначальним у сучасних умовах.

ЗМІ як фактор соціалізації дошкільника здійснює інформаційне забезпечення його індивідуального розвитку. Тому формування особистості дитини відбувається через взаємодію із довкіллям, у якому роль інформаційного простору зростає.

Результатом соціалізації на ранніх етапах онтогенезу є – соціальна компетентність дітей дошкільного віку. Вона передбачає сформованість умінь дітей орієнтуватися в незнайомому середовищі, знаходити в ньому відповідні орієнтири для побудови адекватної поведінки. Демонструє здатність дошкільників установлювати зв'язок причин і наслідків; виявляти гнучкість у пристосуванні до нових умов середовища з одночасним збереженням свого особистої неповторності; бачити себе очима інших, співвідносити їхні очікування із своїми можливостями.

Впливовим стихійним засобом виховання і навчання є середовище, у якому відбувається соціалізація дитини дошкільного віку. Медіа-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – це простір життєдіяльності сучасної дитини, де засоби масової інформації виступають важливим фактором її соціалізації.

Спеціально створене медіа-розвивальне середовище спонукає дитину до вияву здорового ризику, постановки проблеми, самостійного її розв'язання й критичного самоаналізу. Повноцінне особистісне становлення дитини-дошкільника в процесі спілкування з однолітками та дорослими можливе через оптимальне поєднання виховання, навчання і стихійної практики соціальної взаємодії через використання ЗМІ.

Література

1. Бондаровська В. М., Н. І. Пов'якель Людина у світі інформаційно-комунікаційних технологій. *Психолог*. № 25 (169). 2005. С. 5–9.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гавриш Н. В. та ін.]; наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
3. Курінна С. М. Особливості соціалізації дітей шести-семи років у різних умовах життєдіяльності: дис...канд. пед. наук: 13.00.05. Луганськ, 2004. 234 с.
4. Лещенко Л. Комп'ютерна залежність у дітей: виникнення і запобігання. *Психолог*. № 18–19 (258–259). 2007. С. 45–52.
5. Петрунько О. Сучасна дитина в медіапросторі. *Педагогічна газета*. 2009. Липень. № 7. С. 6.
6. Печенко І. П. Соціалізація дітей у сільських навчально-виховних комплексах «Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад»: дис... канд. пед. наук: 13. 00. 08. Київ, 2003. 234 с.
7. Поніманська Т. І. Люди і я. Світ дорослих як чинник соціалізації особистості дитини. *Дошкільне виховання*. 1999. № 8. С. 14–15.
8. Ростоцький М. Гіпнолічний вплив реклами. *Психолог*. 2007. № 40 (280) С. 10–12.
9. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід. Монографія. К.: Міленіум, 2008. 400 с.
10. Семчук С. І. Вплив телебачення та комп'ютерних технологій на формування свідомості дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Черкаси. 2008. Вип. 119. С. 103–108.
11. Семчук С. І. Вплив телебачення та телереклами на підсвідомість дітей дошкільного віку. *Наука і вища освіта: Тези доповідей XVI Міжнародної наукової конференції молодих науковців*. Запоріжжя, КПУ, 2008. Т 3. С. 266–267.

References

1. Bondarovska, V.M. & Povyakel, N.I. (2005). Lyudyna u sviti informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy [A person in the world of information and communication technologies]. *Psycholog*. 25 (169), 5–9 [in Ukrainian].

2. (2006). Dity i sotsium: osoblyvosti sotsializatsiyi ditey doshkil'noho ta molodshoho shkil'noho viku [Children and society: peculiarities of socialization of children of preschool and primary school age]. Bohush A. M., Varyanytsya L. O., Havrysh N. V. ta in.; nauk. red. A. M. Bohush; za zah. red. N. V. Havrysh. Luhans'k: Al'ma-mater [in Ukrainian].
3. Kurinna, S.M. (2004). Osoblyvosti sotsializatsiyi ditey shesty-semy rokiv u riznykh umovakh zhyttyediyal'nosti [Peculiarities of socialization of six- to seven-year-old children in different conditions of life]: dys...kand. ped. nauk. Luhans'k [in Ukrainian].
4. Leshchenko, L. (2007). Komp'yuterna zalezhnist' u ditey: vynykennya i zapobihannya [Computer addiction in children: occurrence and prevention]. *Psykhologh*. № 18–19 (258–259), 45–52 [in Ukrainian].
5. Petrun'ko O. (2009). Suchasna dytyna v mediaprostori [The modern child in the media space]. *Pedahohichna hazeta*, Lypen, 7, 6 [in Ukrainian].
6. Pechenko I.P. (2003). Sotsializatsiya ditey u sil's'kykh navchal'no-vykhovnykh kompleksakh «Zahal'noosvitniy navchal'nyy zaklad – doshkil'nyy navchal'nyy zaklad» [Socialization of children in rural educational complexes "General educational institution – preschool educational institution"]. Kyiv [in Ukrainian].
7. Ponimans'ka, T.I. (1999). Lyudy i ya. Svit doroslykh yak chynnyk sotsializatsiyi osobystosti dytyny [People and me. The world of adults as a factor in the socialization of the child's personality]. *Doshkil'ne vykhovannya*, 8, 14–15 [in Ukrainian].
8. Rostots'kyy M. (2007). Hipnotychnyy vplyv reklamy [The hypnotic effect of advertising]. *Psykhologh*, 40 (280), 10–12. [in Ukrainian].
9. Rohal's'ka, I.P. (2008). Sotsializatsiya osobystosti u doshkil'nomu dytynstvi: sutnist', spetsyfika, suprovid [Socialization of personality in preschool childhood: essence, specificity, support]. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
10. Semchuk, S.I. (2008). Vplyv telebachennya ta komp'yuternykh tekhnolohiy na formuvannya svidomosti ditey doshkil'noho viku [The influence of television and computer technologies on the formation of consciousness of preschool children]. *Pedahohichni nauky*. Cherkasy, 119, 103–108 [in Ukrainian].
11. Semchuk, S.I. (2008). Vplyv telebachennya ta telereklamy na pidsvidomist' ditey doshkil'noho viku [The influence of television and television commercials on the subconscious of preschool children]. *Nauka i vyshcha osvita*. Zaporizhzhya, KPU. Vol. 3, 266–267 [in Ukrainian].

Pykhtina N.

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
npykhtina@ukr.net
orcid.id/0000-0001-6684-436

Lisovets O.

Doctor of Philosophy (PhD),
Associate Professor of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
ksuvik2@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4685-3589

Bobro L.

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD),
a teacher of the Department of Preschool Education
Nizhyn Gogol State University
liliya250492@ukr.net
orcid.org/0000-0002-0231-0905

INFLUENCE OF MASS MEDIA ON THE PRESCHOOLERS' SOCIALISATION

Generalizations and conclusions about preschool children's socialization represented in this article are the result of analyzing researchers and practitioners' works on this issue. The author characterizes the structure of socialization, its relationship with educational and personal development, ways, means, and organizational forms of involving pupils in

social relations; outlines pedagogical conditions for optimizing a child's awareness of social reality and achieving the required level of social competence.

Particular attention was given to studying such factors of socialization as mega-, macro-, meso and microfactors. Regarding mass information (mass media) as a significant socialization microfactor the researcher reasons out the opportunities of socialization by its means.

The paper defines specific features of preschoolers' socialization by means of mass media: globalization of information, mobility of its broadcast, relevance, target modeling, artistic expressiveness, emotionality and responsiveness of feedback.

The study deals with such mass media as press, radio, television, computer, information and communication technologies, the Internet, commercials and focuses on their positive and negative impact on preschool children.

The author points out qualities of the child's personality, which are complexly formed as a psycho-age media phenomenon and analyzes the most important of them: quick and associative thinking; shallowness and stereotyping of thought structures; shallowness of interests; lack of subordination and communication problems; primitiveness of feelings and unceremonious behavior.

Social competence is defined as a child's willingness to effectively interact with the people around it in the system of interpersonal relations.

The preschooler's social experience in terms of media-developmental social environment is considered.

Key words: socialization, mass media, MM, media, spontaneous socialization, directed socialization, media-developmental social environment, social competence, social experience.